

Jubiliejinis, keturiasdešimtas Tautosakos darbų tomas skaitytojus pasiekia atsinaujinęs – kiek pakeistas dizainas, atnaujintas maketas. Tačiau leidinio dvasia, pagrindiniai medžiagos pateikimo ir grupavimo principai išlikę, pažįstami ir įprasti.

Pirmąjį skyrių sudarančių straipsnių dėmesio centre – daugiausia remiantis naujaisiais ekspedicijų užrašymais – yra žmogus folklorinėje tradicijoje. Jų autorės giliasi į įvairialypį žmogaus ir tradicijos santykį, aptaria labai skirtingus jo aspektus. Bronė Stundžienė, analizei pasirinkusi legendinės rytų Lietuvos dainininkės Kristinos Skrebutėnienės fenomeną, iš turtingo jos palikimo išskiria, autorės nuomone, esmingai folklorinę šios moters tapatybę reprezentuojančią vargo temą. Dainininkės gyvenimo istorija, jos raudos, dainos, sakinė tautosaka susilydo į vientisą folklorinį vargo naratyvą, įtraukiantį ir kūrybiškumo apraiškas, improvizacijos momentus, ir kitų tautų kultūrinę įtaką. Vita Ivanauskaitė-Šeibutienė analizei pasirinko labai įdomų asmenybės ir folklorinės tradicijos santykio aspektą: oneirines patirtis advento-Kalėdų ciklo tikėjimuose ir jų atspindžius XXI a. pradžioje užrašytuose pasakojimuose apie lemtingus sapnus. Straipsnio pradžioje akcentavusi, kad per beveik visą XX a. rinkti liaudies tikėjimai būdavo užrašomi be jokio individualų pateikėjo santykį su jais atspindinčio konteksto (peršasi įtarimas, kad galbūt to sąmoningai vengta), autorė tokį kontekstą išskaito pastaraisiais metais užrašytuose vyresnio amžiaus moterų pasakojimuose apie sapne pamatytus būsimus savo situoktinius. Svarbus ir savitas kultūrinės rytų Lietuvos tradicijos personažas – užkalbėtojas – yra Linos Būgienės straipsnio tyrimo objektas. Pabrėžusi išskirtinį užkalbėtojų populiarumą ir svarbą šio krašto kultūroje ir bendruomenės gyvenime, autorė nagrinėja užkalbėtojų savivoką ir aplinkinių požiūrį į juos, išskirdama tikėjimą plačiausiaja prasme kaip užkalbėtojų postuluojamą savo veiklos pamatą ir pagrindinį jos vertinimo kriterijų. Vilma Daugirdaitė, taip pat tyrimui pasirinkusi įvairiopą pastarųjų kelerių metų folkloro ekspedicijų medžiagą, analizuoja folklorines istorijos refleksijas ir prisiminimus neteisėtai pasisavinto svetimo turto tema, siekia kompleksiskai aptarti folklorinėje tradicijoje išryškėjusias naujas žydų demonizavimo tendencijas, nuo kurių, jos manymu, neatšiejamos konfliktinės situacijos sprendimų paieškos žodinėje tradicijoje.

Antrame skyriuje sudėti straipsniai, kurių autorės daugiausia dėmesio skiria įvairiai folkloro raiškai ir funkciniams jos aspektams. Dalia Zaikauskienė, apibendrinusi paremių funkcijų tyrimus pasaulyje ir Lietuvoje, siekia atskleisti polifunkcinę paremių prigimtį ir apibrėžti aiškesnę lietuvių paremių funkcijų sistemą. Gražinos

Skabeikytės-Kazlauskienės straipsnio objektas – lingvistiniai žaidimai dabartiniame lietuvių folklore. Autorė, tyrimui pasirinkusi tris žanrinius masyvus – prasivardžiovimus, humoristinius žodynus ir anekdotus, bando išryškinti juose vyraujančias lingvistinių žaidimų taisykles ir paieškoti juos vienijančių ypatumų. Erdvės konstravimo ypatumus lietuvių mįslėse nagrinėja Aelita Kensminienė. Remdamasi lietuvių objektų (arba tikrųjų) mįslių medžiaga, ji aprašo mįslių kuriamo pasaulio erdvę sudarančius motyvus, pagrindinius erdvės kūrimo principus ir sukurtos erdvės savybes. Rūpintojėlio figūrą lietuvių tautosakoje ir liaudies skulptūroje aptaria Gabija Surdokaitė. Pirmiausia pateikdama platų istorinį šio vaizdinio kontekstą religijoje ir mene, ji siekia atskleisti liaudiškuosius Rūpintojėlio atvaizdo ir vaizdinio sampratos aspektus Lietuvos kaime iki XX a. pirmosios pusės ir rasti galimus tokios sampratos šaltinius.

40-asis Tautosakos darbų tomas pasižymi itin gausiomis šiuolaikinio folkloro tekstų publikacijomis. Pirmiausia skelbiamas nemažas Živilės Dapšauskaitės parengtas mokyklinių atminimų pluoštas. Grupuojuant šio žanro tekstus ir aptariant jų tematiką, siekta išryškinti žmogaus gyvenimo ciklą atminimuose – kaip juose vaizduojama vaikystė, jaunystė, branda ir senatvė. Giedrė Barkauskaitė pristato kitą populiarių vaikų kūrybos žanrą – skaičiuotes. Mokyklinio folkloro panorama baigiama išsamia Akvilės Stankutės ir Laimos Anglickienės parengta Lietuvos mokyklų himnų publikacija, kurios įvade aprašoma mokyklinių himnų kūrimo tradicija, apibūdinami jų kūrėjai, populiariausios temos ir išskirtinumo paieškos šiuose kūriniuose.

Šįkart palyginti gausus „Sukakčių“ skyrius. Gražios sukakties proga kolegę Živilę Ramoškaitę-Sverdiolienę sveikina Vaclovas Juodpulis, Gražina Kadžytė jautriai ir šiltai rašo apie vieną žinomiausių džuokų tautosakos pateikėjų – Juzę Jurkonienę, o Edmunda Rusteikienė pamini entuziastingo kraštotyrininko, per anksti anapilin išėjusio Albino Rekašiaus 45-ąjį gimtadienį ir publikuoja pluoštelį jo užrašytų žemaičių sakmių. Šimtametę tarptautinės folkloro publikacijų serijos Folklore Fellows Communications istoriją apžvelgia dabartinis vyriausiasis šios serijos redaktorius Pekka Hakamies.

Skyrelyje „Ekspedicijų patirtis“ rašoma apie dvi pereitos vasaros ekspedicijas. Vykintas Vaitkevičius informuoja apie kompleksinę ekspediciją Gervėčių krašte, jos specifiką, patirtį ir pamokas. O visas autorių – LLTI folkloro ekspedicijos Švenčionyse dalyvių – kolektyvas dalijasi ryškiausiai asmeniniais įspūdžiais ir ekspedicijoje patirtais išgyvenimais – tuo, kas paprastai nepatenka į oficialias dalykines ataskaitas.

Šiame tome skelbiamos ir keturios reikšmingų folkloro publikacijų recenzijos. Jūratė Šlekonytė vertina jau paskutinį – ketvirtąjį Lietuvių pasakojamosios tautosakos katalogo tomą, parengtą Bronislavos Kerbelytės. Kostas Aleksynas kritiškai peržvelgia Marijampolėje išleistą lietuvių liaudies dainų, XIX a. užrašytų rusų mokslininkų Filipo Fortunatovo ir Vsevolodo Millerio, rinkinį Triobiškių dainos,

nurodydamas nemažai abejotinų jo parengimo bei redagavimo dalykų. Giedrė Bufienė išsamiai pristato Wolfgango Miederio parengtą svarbiausių žymaus Tartu paremiologo profesoriaus Aroo Krikmanno darbų iš patarlių semantikos rinktinę, kurią ji įvertina kaip parankinę knygą kiekvienam paremiologui. O Živilė Ramoškaitė supažindina skaitytojus su jau vienuoliktąja garsaus Austrijos Fonogramų archyvo leidžiamos pasaulio tautų paveldo garso įrašų kolekcijos publikacija – kroatų folkloro įrašais.

Tomo pabaigoje apžvelgiami svarbiausi su folkloristika ir tradicine kultūra susiję įvykiai, tarp kurių šįkart itin daug mokslinių konferencijų.